

Total No. of Printed Pages—7

1 SEM FYUGP GECD1

2023

(December)

RURAL DEVELOPMENT

(Generic Elective Course)

Paper : GECD1

(Fundamentals of Rural Development)

Full Marks : 80

Pass Marks : 24

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks
for the questions

1. তলত দিয়াবোৰৰ উত্তৰ লিখা/শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি উলিওৱা : 1×8=8

Answer/Choose the correct answer of the
following :

- (a) ছদ্মবেশী নিবনুৱাৰ সংজ্ঞা দিয়া।

Define disguised unemployment.

- (b) কোনটো বছৰত চীনত 'মহান লিপ ফৰৱাৰ্ড'ৰ প্ৰৱৰ্তন কৰা
হৈছিল?

In which year was the Great Leap
Forward introduced in China?

24P/511

(Turn Over)

(2)

(c) তলৰ কোনটো জোখ দৰিদ্ৰতা জুখিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা নহয় ?
Which of the following is not used to measure poverty?

- (i) ব্যক্তি গণনা অনুপাত
Head count ratio
- (ii) দৰিদ্ৰতাৰ অৱকাশ সূচক
Poverty gap index
- (iii) PQLI সূচক
PQLI index
- (iv) ফষ্টাৰ গ্ৰীৰ থৰবেক সূচক
Foster Greer Thorbecke Index

(d) HDIৰ উপাদানসমূহ উল্লেখ কৰা।
Mention the components of HDI.

(e) কোনটো SDG বহনক্ষম কৃষিৰ সৈতে জড়িত ?
Which SDG is linked with sustainable agriculture?

- (i) SDG 1
- (ii) SDG 11
- (iii) SDG 2
- (iv) SDG 7

24P/511

(Continued)

(3)

(f) লুইছ আৰ্হি আৰু হেবিছ টোডাৰো আৰ্হিৰ মাজত পাৰ্থক্য কি ?
What is the difference between Lewis model and Harris Todaro model?

(g) গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ ওপৰত মানৱ সম্পদৰ এটা অনুকূল প্ৰভাৱৰ কথা উল্লেখ কৰা।
Mention one favourable effect of human resources on rural development.

(h) বেগনাৰ নাৰ্কছে সুশম উন্নয়ন তত্ত্বত পোষকতা কৰিছিল
Balanced growth theory of Ragnar Nurkse advocated

(i) সুস্থিৰ হাৰত GNPৰ বৃদ্ধি
steady rate of growth of GNP

(ii) মূলধনী মজুত আৰু শ্ৰমৰ মাজত সমতা
Parity between capital stock and labour

(iii) খণ্ডসমূহৰ সমকালীন বিকাশ
simultaneous development of all sectors

(iv) ওপৰৰ সকলোবোৰ
All of the above

24P/511

(Turn Over)

(4)

2. তলৰ যি কোনো চাৰিটাৰ বিষয়ে চমু টোকা লিখা : $4 \times 4 = 16$

Write short notes on any four of the following :

- (a) ভাৰতৰ পঞ্চায়তী ৰাজ ব্যৱস্থা
Panchayati Raj institution/system in India
- (b) গ্ৰাম্য অঞ্চলৰ পৰা নগৰ অঞ্চললৈ প্ৰব্ৰজন
Rural-Urban migration
- (c) গ্ৰামীণ বেংক
Grameen bank
- (d) বহনক্ষম গ্ৰাম্য উন্নয়ন
Sustainable rural development
- (e) অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰাম্য উন্নয়ন
Participatory rural development

তলত দিয়া প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ দিয়া (প্ৰতিটো ৫০০ শব্দৰ ভিতৰত) :

Answer the following questions (within 500 words each) :

3. (a) গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ ধাৰণাটো ব্যাখ্যা কৰা আৰু গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ পৰিসৰ আৰু তাৎপৰ্য উল্লেখ কৰা। $4+3+4=11$
Explain the concept of rural development and state the scope and significance of rural development.

24P/511

(Continued)

(5)

অথবা / Or

- (b) লুইছৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ আৰ্হিৰ সমালোচনাত্মকভাৱে ব্যাখ্যা কৰা আৰু ভাৰতৰ গ্ৰাম্য অৰ্থনীতিৰ উন্নয়নত ইয়াৰ প্ৰযোজ্যতাৰ বিষয়ে লিখা। $7+4=11$

Critically explain Lewis model of economic development and examine its applicability in developing the rural economies of India.

4. (a) গান্ধীবাদী উন্নয়নৰ আৰ্হিৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ বৰ্ণনা কৰা। ভাৰতৰ গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ প্ৰসংগত গান্ধীবাদী আৰ্হিৰ প্ৰাসংগিকতা সমালোচনাত্মকভাৱে ব্যাখ্যা কৰা। $7+4=11$

Describe the features of Gandhian model of development. Examine critically the relevance of Gandhian model in context to rural development of India.

অথবা / Or

- (b) গাৰ্ণাৰ-মিৰ্ডলৰ তত্ত্বত উল্লেখ কৰা বিকাশৰ সম্প্ৰসাৰিত পৰিণাম আৰু পশ্চাৎমুখী পৰিণামৰ সহায়ত ভাৰতৰ গাঁও আৰু নগৰৰ মাজৰ বৈষম্যতাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা। 11

Explain the concept of spread and backward effect of development as articulated by Gurnar-Myrdal in his thesis in context to rural-urban disparity in India.

24P/511

(Turn Over)

(6)

5. (a) ভাৰতৰ গ্ৰাম্য খণ্ডৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহ কি কি যিবোৰে গ্ৰাম্য উন্নয়নত বাধাৰ সৃষ্টি কৰে? এই বাধাসমূহ কেনেকৈ দূৰ কৰিব পাৰি? 7+4=11

What are the main characteristics of India's rural sector that are obstacles to rural development? How can these obstacles be removed?

অথবা /Or

- (b) গ্ৰাম্য উন্নয়ন পৰিমাণ কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা বিভিন্ন পৰিমাণসমূহৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা। বিভিন্ন পৰিমাণসমূহৰ ভিতৰত কোনটো পৰিমাণ উপযুক্ত আৰু কিয়? 8+3=11

Explain the various measures of rural development. Among the various measures which is the most appropriate and why?

6. (a) বাংলাদেশৰ গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ সমস্যাসমূহ সমাধানৰ বাবে বিভিন্ন গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ কাৰ্যসূচী আৰু কৃষি সংস্কাৰৰ ব্যৱস্থা লোৱা হৈছে, সেইসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা। 12

Discuss the various rural development programmes and agrarian reform measures to address the problems of rural development in Bangladesh.

24P/511

(Continued)

(7)

অথবা /Or

- (b) ভাৰত, চীন আৰু বাংলাদেশৰ গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ অভিজ্ঞতাসমূহৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰা। এই দেশসমূহৰ গ্ৰাম্য সমাজৰ প্ৰধান সমস্যাসমূহৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰা। 8+4=12

Describe the rural development experiences of China, Bangladesh and India. Mention the major problems affecting rural societies of these countries.

7. (a) ভাৰতৰ গ্ৰাম্য অঞ্চলত দৰিদ্ৰতা আৰু নিবনুৱা সমস্যাৰ কাৰণসমূহ বিশ্লেষণ কৰা। পৰিকল্পনাৰ আৰম্ভণীৰে পৰাই বিভিন্ন দৰিদ্ৰতা আৰু নিবনুৱা নিৰ্মূলকৰণৰ বাবে কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰা হৈছিল যদিও এই সমস্যাসমূহ এতিয়াও কিয় সমাধান নোহোৱাকৈয়ে আছে, বুজাই লিখা। 6+5=11

Analyze the causes for poverty and unemployment in rural India. Why do these problems still remain unresolved even though various poverty and unemployment eradication programmes were adopted since the beginning of the planning.

অথবা /Or

- (b) ভাৰতৰ গ্ৰাম্য খণ্ড পুঁজিৰ অভাৱত ভোগে আৰু এই খণ্ডত যি উদ্ভূত সৃষ্টি হয় সেইখিনি বিভিন্ন কাৰণে চহৰ অঞ্চললৈ প্ৰবাহিত হয়। ইয়াৰ কাৰণসমূহ আৰু গ্ৰাম্য অৰ্থনীতিত ইয়াৰ প্ৰভাৱসমূহৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা। এই প্ৰবাহৰ গতি প্ৰত্যাহৰণ কৰিবৰ বাবে ল'বলগীয়া পদক্ষেপসমূহ লিখা। 4+3+4=11

24P/511

(Turn Over)

India's rural sector is starved of capital and whatever surplus is generated in the sector is siphoned off to urban areas for various reasons. Explain the reasons and its impact on rural economy. Suggest measures for reversing this trend.
